

แนวความคิดและบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕

นางปิยนาด บุนนาค

001734

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๓

I 16555818

Political Thought and Role of Somdet Chao Phraya Bcrom Maha
Srisuriyawongse (Chuang Bunnag) from the Reign of King
Rama II to the Reign of King Rama V

Mrs. Piyanart Bunnag

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Political Science
Department of Government
Graduate School
Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวความคิดและบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสุริยวงศ์ (ทรง มุนนาค) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕

โดย

นางปิยนาด มุนนาค

ภาควิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิต มุกขงการ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ มุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ จรุง สุภาน)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ จันทรวงศ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิต มุกขงการ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความจริงของประเทศไทยทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่และในเวลาต่อมาด้วย

ผลของการวิเคราะห์และตีความจากนโยบาย ความต้องการ และบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าพระยา แสดงให้เห็นว่าท่านมีแนวความคิดทางการเมืองที่นิยมและยอมรับรูปแบบโครงสร้างของระบบการเมือง การปกครองเดิมที่เอื้อประโยชน์ให้แก่มหาชนโดยเฉพะบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองประเทศ แม้กระนั้นก็ได้มีการปรับบางสิ่งบางอย่างให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยเฉพาะความจำเป็นในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย

จากลักษณะนิสัยของสมเด็จพระเจ้าพระยา ซึ่งมีความสำนึกที่ประกอบด้วยเหตุผล มีความระมัดระวัง มีความคิดที่ชัดเจนในสิ่งต่าง ๆ อย่างแท้จริงก่อนจะลงมือปฏิบัติ มีความยึดมั่นในหลักประเพณีนิยมและหลักการ ตลอดจนแม้ว่ายังคงต้องการรักษาสถาบันและกระบวนการต่าง ๆ ของชุมชน แต่ก็ยอมให้มีการปรับปรุงสถาบันและวิธีการต่าง ๆ ได้ตามความจำเป็น จึงอาจจัดสมเด็จพระเจ้าพระยา ได้ว่าเป็นอนุรักษนิยมประเภท "practical" แนวความคิดแบบอนุรักษนิยมเช่นนี้ทำให้สมเด็จพระเจ้าพระยา เป็นคน "ทันสมัย" ในสมัยรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ เนื่องจากท่านยอมรับความจริงแบบตะวันตกและนำมาปรับใช้ในประเทศ เพราะความจำเป็นที่จะทำให้อนโยบายต่อต้านจักรวรรดินิยมตะวันตกประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ดีต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าพระยา ยังคงมีความยึดมั่นในหลักประเพณีนิยม ความเชื่อ และค่านิยมเดิมจึงทำให้ท่านกลายเป็นคนรุ่นเก่าที่มีความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมืองกับคนรุ่นใหม่ซึ่งกำลังตื่นตัวต่อความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองแบบตะวันตก แต่เนื่องจากสำนึกที่ประกอบด้วยเหตุผล การตระหนักถึงประโยชน์ของประเทศไทยเป็นสำคัญ และความสามารถในการปรับตัว จึงทำให้ท่านสามารถประนีประนอมกับคนรุ่นใหม่ได้ในไม่ช้า อันส่งผลดีต่อประเทศไทยในที่สุด

กล่าวได้ว่า การที่สมเด็จพระเจ้าพระยา มีแนวความคิดและบทบาททางการเมืองดังกล่าวข้างต้นเป็นเพราะกระบวนการเรียนรู้ที่ท่านได้รับมาตั้งแต่วัยเยาว์โดยมีครอบครัว

พุทธศาสนา และบิดาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญซึ่งได้ถ่ายทอดสั่งสมอยู่ในตัวท่านเป็นเวลานาน
ปรากฏเป็นความจำ ความคิด สติปัญญา บุคลิกภาพ ความสามารถ การรู้จักปรับตัว การ
ยอมรับความเปลี่ยนแปลง แม้กระนั้นก็ยังมีความยึดมั่นในค่านิยมบางอย่างของสังคม
คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้สมเด็จพระเจ้าพระยา เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความสำคัญและได้รับการ
ยกย่องมากที่สุดคนหนึ่งของไทยในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙

1

Thesis Title Political Thought and Role of Somdet
 Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse
 (Chuang Bunnag) from the Reign of King Rama II
 to the Reign of King Rama V

Name Mrs. Piyanart Bunnag

Thesis Advisor Associate Professor Suchit Bunbonkarn, Ph.D.

Department Government

Academic Year 1980

Abstract

Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriya Wongse (Chuang Bunnag) was the most significant person in Thai political and governmental history in the nineteenth century. Therefore, study of his political thought and role is of great importance.

The research reveals that Somdet Chao Phrya, the son of a high ranking government official, first became an officer during the reign of King Rama II and gained an eminent role in Thai politics during the reign of King Rama III. His influence gradually increased, peaking at the beginning of the reign of King Rama V when he was appointed a Regent. After his retirement, he was still occasionally active in solving problems for the government until the last year of his life.

His political activities and behaviour were formed by his policy and desire to succeed his father as a politically powerful

figure, but that he primarily sought public benefit, not private gain. He worked to insure the stability and liberty of his country at a time it was being threatened by Western imperialism. It can be said that his political policy, desire and roles played essential role in maintaining Thailand's independence and contributed to the progress of the country, both during his lifetime and afterward.

The analysis and interpretation of the political policy, desires and roles of Somdet Chao Phraya reveal that his political thought was to appreciate and accept the traditional political structure which gave him an advantage in gaining power. However, he could adapt himself to changing situations in order to protect the country's interests and stability

His characteristics included rationality, awareness, clear judgement and a confirmed belief in tradition. However, despite his desire to maintain Thai institutions and methods, he can be categorized as a "practical" conservative because he was willing to make changes and modifications when they seemed necessary. Therefore, he became an advocate of modernization during the reigns of Rama III and Rama IV, seeing that Western progress was Thailand's best defense against Western imperialism.

In the reign of Rama V, as Somdet Chao Phraya was of a generation firmly attached to traditional Thai beliefs and values, he had political conflict with members of a younger generation who were, in contrast, attuned to Western political

thought and ideals. However because of his rationality, awareness of national interest and pragmatism, he could compromise with member of a younger generation soon. It proved to be of great value to the country.

Somdet Chao Phraya's character was shaped by a socialization process in which his father, his family and Buddhism were the most significant influences. It was through this process that he developed his memory, personality, ability, and talents. Pragmatic, but also strongly attached to certain social values, he emerged as the most respected and admired political leader of nineteenth century Thailand.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน เริ่มด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ แห่งภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาผู้คอยเอาใจใส่ให้คำแนะนำ ตรวจร่างวิทยานิพนธ์ พร้อมกับให้คำวิพากษ์วิจารณ์ ทวงตึง และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่อาจารย์มีภาระหน้าที่อันสำคัญในฐานะรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตอยู่แล้วก็ตาม ผู้เขียนจึงใคร่ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์จรูญ สุภาพ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้ซึ่งคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือทั้งในด้านความคิดและเอกสารข้อมูล ตลอดจนการให้เกียรติเข้าร่วมเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์นี้ ซึ่งจะทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทางวิชาการมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์รองศยามานนท์ ศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี คุณ ศาสตราจารย์วิลาสวงศ์ พงศ์บุตร แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ผู้ให้ความสนใจและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์

พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณณัฐวิภา สุทธิสงคราม และ ดร. ม.ร.ว. รุจยา อากาศ ที่กรุณาให้เอกสารอันมีค่ายิ่งแก่ผู้เขียนในการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในการเข้าค้นคว้าเอกสาร เป็นอย่างดียิ่ง

ผู้เขียนขอขอบคุณลูกศิษย์ทุกคนที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอด การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ โดยเฉพาะ นางสาววรารภรณ์ ทินานนท์ นางสาวอัญชลี สุสาบพันธ์ นางสาวนฤมล ชีร์วัฒน์ และนางสาววันเพ็ญ นิสิตปริญญาโทภาควิชาประวัติศาสตร์ และขอขอบคุณ คุณจารุณี จิตรประยูร ซึ่งพิมพ์งานวิทยานิพนธ์นี้ด้วยความเต็มใจและเสียสละอย่างยิ่ง

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณยิ่งศิริ และคุณประสงค์ นิโครธา
คุณแม่และคุณพ่อที่รักยิ่งของผู้เขียนที่ได้ช่วยเหลือในคานกำลังกายและกำลังใจแก่ลูก
เสมอมา จนทำให้ลูกประสบความสำเร็จในคานการศึกษาจนกระทั่งทุกวันนี้ ตลอดจน
ครอบครัวของผู้เขียนที่ได้ช่วยเหลื้อมือในการศึกษานี้ โดยเฉพาะ "ลูกสม" ผู้
เป็นดวงตาและดวงใจของผู้เขียน

ถ้ามีความผิดพลาด ความไม่สมบูรณ์ของงานวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนขออภัย
เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

